

NAPOVED INTEGRALNE SERIJE:

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja

V čedalje večji meri se soočamo z mnogoterimi, raznolikimi izzivi – od svetovnih do evropskih, slovenskih, lokalnih; od podnebnih sprememb do ekonomskih problemov.

Zato je nujen drugačen pogled na svet okrog nas, nov način razmišljanja in delovanja, preseganje kalupov...

Celosten pogled, ki nam bo pomagal, da elemente, ki jih že imamo, vidimo v novi luči, na drugačen in celosten način povežemo, prepletemo, stkemo – PAMETNO INTEGRIRAMO.

Drobce rešitev, ki bodo dobre za vse, imamo pred seboj, živimo z njimi – tu, v Sloveniji in Evropi.

Ker »nič ni tako praktično kot dobra teorija« (Lewin), predstavljamo NAČELA, po katerih je mogoče oblikovati nov, celosten konceptualen okvir; pravzaprav lahko vodijo do različnih teorij.

In ta načela nas lahko pripeljejo do TEORIJE INTEGRALNEGA RAZVOJA avtorjev Ronnieja Lessema in Alexandra Schiefferja.

Praktični primeri njene uporabe z odličnimi praksami (večina iz Slovenije) in novi integralni koncepti bodo sestavljali večino od 100 nadaljevanj v seriji »S pametno integracijo do trajnostnega razvoja«. Objavljali jih bomo v naslednjih nekaj mesecih, praviloma vsak dan od ponedeljka do petka. S pomembnim sporočilom, da je nujno pametno povezati številna prizadevanja in potenciala za trajnostni razvoj v okviru EU.

*Med drugim smo pristop integralnih svetov uporabili pri snovanju novega, trajnostnega modela razvoja za našo državo - poimenovali smo ga Integralna zelena Slovenija. Predstavili smo ga v knjigi **Integral Green Slovenia** (Routledge, 2016), ki smo jo uredili dr. Darja Piciga, prof. Alexander Schieffer in prof. Ronnie Lessem, napisalo pa poleg nas še 42 slovenskih avtorjev. Z Integralno serijo se odzivamo na številne pobude, da bi imeli čimveč gradiv o Integralni zeleni Sloveniji tudi v domačem jeziku.*

In integralna zelena pot lahko prispeva tudi k prihodnosti Evrope.

O vsem tem nas bo v prihodnjih mesecih pisalo več deset avtorjev knjige in drugih integralnih mislecev.

Vse to prvič celostno v slovenskem jeziku in edinstveno v svetovnem merilu.

Prijazno vabljeni k prebiranju, razmišljanju in ustvarjalni uporabi!

Dr. Darja Piciga

TRINAJSTI TEDEN

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja – 61. nadaljevanje

28. 5. 2018

61. Na kratko o zgodovini socialno-ekonomske misli: iz 18. v 19. stoletje

V preteklih desetih nadaljevanjih ***Integralne serije***¹ smo obravnavali »severno« ekonomsko pot, to je socialno, na znanju temelječe gospodarstvo, ki je za Slovenijo in Evropo še posebej perspektivno. Njeno perspektivnost smo utemeljevali na različne načine, in ob tem podrobneje predstavili to pot: z orisom zgodovinskih, duhovnih in kulturnih potencialov zanjo, izpostavili smo združništvo in socialno podjetništvo ter njihov pomen za trajnostni razvoj, pri mladih pa množično financiranje in sodelo, gradili na treh podjetjih (Mondragon, Domel in Tekstilnica), pregledali sistemski pristop k razvoju socialnega podjetništva v Sloveniji in opozorili na problematiko merjenja družbenih učinkov. Zaradi relevance socialnega, na znanju temelječega

¹ Pregled konceptualizacije »severne« sfere v modelu integralnega razvoja pa smo dodali že na konec dvojnega [49. in 50. nadaljevanja](#).

gospodarstva za našo ožjo in širšo domovino in upoštevajoč odlike »severne« sfere² smo v zadnjem nadaljevanju pričeli z razmislekom o njegovih ekonomskih teoretskih temeljih. Ta razmislek večinoma povzemamo po ključni knjigi integralne ekonomije profesorjev Ronnieja Lessema in Alexandra Schiefferja - **Integral Economics** iz leta 2010³. Najprej smo opozorili na slabosti enega od temeljnih del ekonomske teorije, to je knjige **Bogastvo narodov** Adama Smitha, napisane v 18. stoletju in za 18. stoletje.

Adam Smith je s knjigo napadel teoretsko utemeljitev za paternalistično strukturo takratne britanske družbe. Zagovarjanje samointeresa, ki ga je vpeljal, je dejansko argument za pravice in blaginjo navadnega človeka, proti pohlepu bogatih in proti izkoriščanju šibkih s strani močnih (to je aristokracije v britanski družbi 18. stol., ki jo je nadomestil z »nevidno roko« prostega trga). Vendar pa je favoriziranje samointeresa brez kakršnekoli omejevalne sile popolnoma izločilo moralni problem človekovega delovanja. Kot trdi ameriški psiholog dr. Kenneth Lux: ekonomisti so nas zavedli s tem, ko so sebičnost in pohlep razglasili za dobro stvar. V nasprotju s tem se lahko dobro porodi le iz dobrega. Z ustreznim priznanjem te napake se bomo lahko kot družba premaknili naprej v čas, ko se sebičnost ne bo več mogla skrivati pod plaščem ekonomske upravičenosti. In kako ta premik konceptualizirata Lessem in Schieffer?

»Severna« ekonomska pot, ki tvori socialno ekonomijo, ima, po Lessemu in Schiefferju, namen, da na demokratičen način poveže socialne in tehnološke attribute na znanju temelječega gospodarstva. S tem pa ne le v temeljih spreminjamo sedanje preveč tehnološke poudarke, temveč tudi presegamo mehanično ekonomsko misel prek socialne, humanistične usmeritve. S ponovno preučitvijo originalne evropske socialno-ekonomske usmeritve se avtorja osredotočata na ekonomijo kot sredstvo za vzpostavitev humanih skupnosti in podjetij. Ko z racionalne »severne« ekonomske perspektive iščeta novo socialno strukturo za gospodarstvo, sledila toku socialno-ekonomske misli v zadnjih 150 letih – od Sismondija do J.S. Milla, od Ruskina do Hobsona, od Tawneya do Schumacherja⁴. Zgodovinske socialne korenine, na katerih gradita Lessem in Schieffer, vključujejo francoske utopiste, katoliške okrožnice in številne druge vire. Naslanjata se tudi na dva sodobnika, delujoča v ZDA: humanističnega ekonomista Marka A. Lutza⁵ in že omenjenega psihologa Kennetha Luxa⁶. V nadaljevanju iz knjige **Integral Economics** povzemamo pomembne zaključke o zgodovini socialne ekonomske misli v 18. in na začetku 19. stoletja.

Za socialnega zgodovinarja Sismondija, ki je deloval v Švici v sredini 19. stoletja, se je vse osredotočalo na to, kako gospodarstvo vpliva na človeško bitje. Oblikoval je »novo ekonomijo človeka«, ki naj nadomesti staro ekonomijo bogastva. Ekonomijo je tako na novo opredelil kot »upravljanje naravnega bogastva za srečo vseh«, kar vključuje vlogo vlade kot zaščitnika revnih in zavrača konkurenčni boj, v katerem delavec postane le dodatek stroju in podobno pogrešljiv. To so že ideje ekonomije človekove blaginje in skupnega dobra, ki so še danes aktualne.

Večina takratnih angleških ekonomistov je Sismondija ostro zavrnila, lahko pa rečemo, da je njegove ideje nadaljeval angleški politični ekonomist John Stuart Mill. Kot najboljšo državo za človeško naravo je opredelil tako, v kateri ni nihče reven in ne zasluži, da bi bil bogatejši, in prav tako nima razloga za strah, da bi ga drugi potisnili nazaj, s tem ko bi se sami vzpenjali. Milla lahko štejemo za enega prvih klasičnih ekonomistov, ki je podvomil v »laissez-faire« vodenje gospodarstva.

Tudi vodilni umetnostni kritik viktorijanske dobe in - med drugim - priznani socialni mislec John Ruskin je podobno kot Sismondi opozoril, da človeška bitja niso niti podgane niti stroji – vsak ima dušo. Po Lessemu in

² Prevladujoči kognitivni pristop in načina delovanja v tej sferi odlikuje konceptualna moč za strukturirano in sistematično prevajanje uvidov iz predhodnih faz v novo znanje – kar je še dodaten razlog, da se bolj kot v drugih »svetovih« posvetimo konceptualnemu okviru.

³ Predstavitev knjige na <http://www.trans-4-m.com/transformation-innovation-book-series/integral-economics/>.

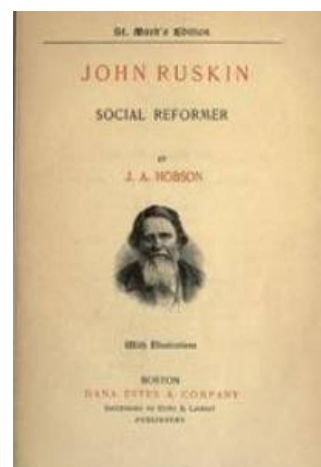
⁴ Angleškega ekonomista nemškega rodu E.F. (Ernsta Friedricha) Schumacherja smo na kratko že predstavili: [3. nadaljevanje](#), [7. nadaljevanje](#).

⁵ Rojen v Švici in zaslužni profesor na Univerzi Maine.

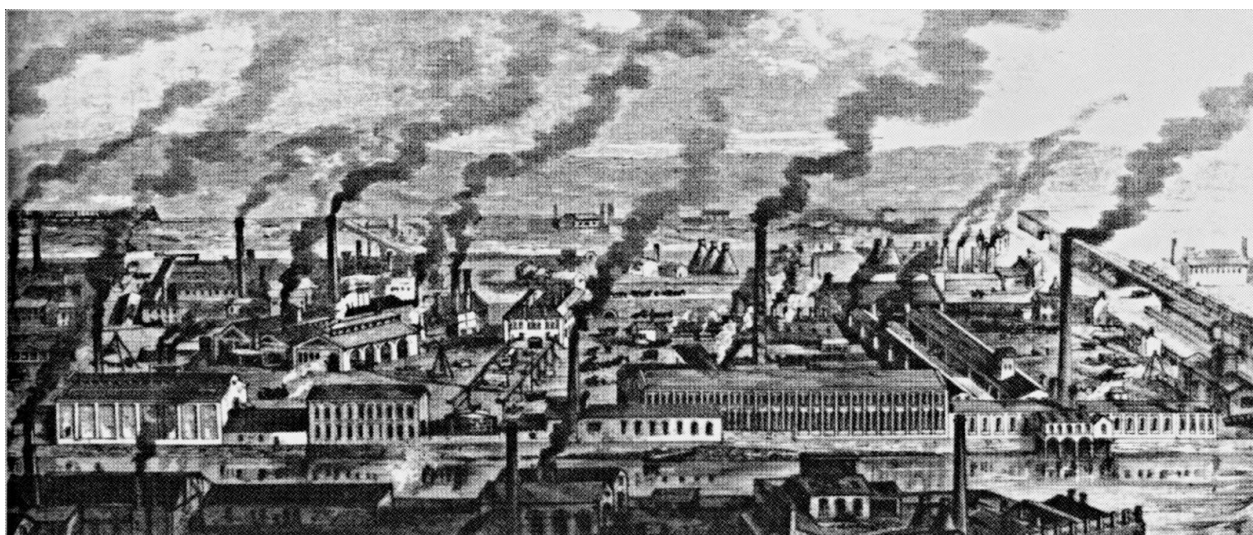
⁶ Po knjigi teh avtorjev **Humanistic Economics – The New Challenge**.

Schiefferju je Ruskinov najpomembnejši prispevek k socialni ekonomiji v tem, da je ekonomsko teorijo in socialne politike ponovno osredotočil na človeka (torej človek kot merilo): *Dežela, ki je najbogatejša, hrani največje število plemenitih in srečnih ljudi*. Namesto da bi merili vrednost proizvodnje z denarjem, dobičkom in bogastvom, Ruskin predlaga, da se izdelek oceni glede na to, koliko »koristi življenju«. Torej ne le da omogoča zadovoljevanje materialnih potreb, ampak tudi angažira intelektualno, estetsko in duhovno razsežnosti.

Ruskin je zarisal vizijo ekonomije kakovosti življenja, v kateri ima delo lahko smisel in je ustvarjalno, temelji torej na znanju. Podobno kot že Sismondi pred njim, je bil Ruskin bolj socialni reformator kot revolucionar v Marxovem smislu. Vendar pa so bile njegove ideje preveč razpršene in premalo sistematične, da bi lahko imele vpliv na takratne ekonomiste. So pa med drugim navdihnile ekonomista Johna Atkinsona Hobsona (tudi družboslovni znanstvenik in kritik imperializma) in borca za osvoboditev Indije Mahatmo Gandhija.

Slika desno: Hobson je leta 1898 izdal knjigo o Johnu Ruskinu

Slika: Vzhodni del mesta Sheffield v 2. pol. 18. stol. Viktorijanska doba (čas vladavine kraljice Viktorije, 1837-1901) je predstavljala vrh industrijske revolucije, čas velikih socialnih, ekonomskih in tehnoloških sprememb.

Hobson je menil, da lahko družbene probleme opredelimo konkretno: kako kar najbolj zmanjšati socialne probleme ali socialne izgube zaradi brezposelnosti, dela brez smisla, kronične revščine, prenatrpanih mest, umazanega zraka, razpada družin, in še druge. Potrebujemo torej ekonomijo, ki lahko vključi moralno bogastvo, kulturo, prijateljstvo in ljubezen. Hobson pokaže na tri glavne »negativce«:

- »konkurenca«, ki povzroča anksioznost in negotovost;
 - »pretirana delitev dela«, ki zavira človeško ustvarjalnost;
 - »nepravilno razporejanje bogastva in dohodka«, ki goji cinično in sebično naravnost
- ter jim doda še enega krivca: lastnina, ki jo posedujejo investitorji kot brezosebna »množica« in ki skrbijo le za svoje vložke, postane ločena od odgovornosti.

Hobson je tezo, da je denar kot merilo nujno zamenjati s koristnostjo za človeka, nadgradil z zahtevo, da se sfera ekonomije podredi nečemu širšemu – in to etiki. Bogastvo je treba razdeliti v skladu s podporo, ki jo nudi za celotno življenje prejemnikov. Vendar pa potreb po preživetju in varnosti ne smemo obravnavati

ločeno od konteksta višjih razsežnosti človekove narave. Te vključujejo od potreb po socialni navezanosti in povezovanju do ljubezni, veselja, svobode, osebnih odlik in socialne pravičnosti.

Ekonomijo blaginje, kot jo je zarisal Hobson z razpravo o višjih človekovih potrebah, lahko povežemo s hierarhijo potreb odmevnega humanističnega psihologa Abrahama Maslowa, pa tudi s sodobnim pojmovanjem združništva kot poti do trajnostne družbe in gospodarstva. Tem temam bo posvečeno naslednje nadaljevanje.

Dr. Darja Piciga